

Statens fastighetsverk
Box 2263
103 16 STOCKHOLM

Beslut

Datum 2020-12-08
Dnr RAÄ-2020-1855

Ändring av skyddsbestämmelser för det statliga byggnadsminnet Lunds botaniska trädgård, Botanicum 15, Lunds kommun, Skåne län

Riksantikvarieämbetet beslutar med stöd av 8 § förordningen (2013:558) om statliga byggnadsminnen att skyddsbestämmelser enligt här bifogade förslag ska gälla för Botaniska trädgården i Lund.

Redogörelse för ärendet

Botaniska trädgården är sedan 1974 byggnadsminnesmärke (numera statligt byggnadsminne) med av regeringen 1993 fastställda skyddsbestämmelser.

Riksantikvarieämbetet bedömer att gällande skyddsbestämmelser bör modifieras, så att anläggningen får en relevant skyddsnivå. Tidigare beslut saknar även kulturhistorisk värdebeskrivning och relevant historik, vilket även ingår i detta förslag.

Riksantikvarieämbetet upprättade 2020-10-12 ett förslag till ändring av skyddsbestämmelserna som remitterades till den förvaltande myndigheten Statens fastighetsverk som godkänner förslaget. De synpunkter som framförts i remissvaret har inarbetats i detta beslut.

Beslut i detta ärende har fattats av avdelningschefen Marja-Leena Pilvesmaa efter föredragning av handläggaren Jan Karlsson. Även enhetschefen Solveig McKenzie har varit med om den slutliga handläggningen.

Riksantikvarieämbetet

Box 1114
621 22 Visby
Tel 08-5191 8000
E-post registrator@raa.se
Hemsida www.raa.se
Org.nr 202100-1090
Plusgiro 599 94-4
Bankgiro 5052-3620

Beslutet har signerats elektroniskt och saknar därför namnunderskrift.

Bilaga:

Skyddsbestämmelser

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIÉÄMBETET

Kopia till:

Länsstyrelsen Skåne län

Regionmuseet

Lunds kommun

RAÄ/Bebyggelseregistret

Bilaga 1, RAÄ dnr, RAÄ-2020-1855, 2020-12-08

Ändring av skyddsbestämmelser för det statliga byggnadsminnet Lunds botaniska trädgård, Botanicum 15, Lunds kommun, Skåne län

Skyddsbestämmelser

Byggnadsminnet omfattar hela fastigheten Botanicum 15 i Lund enligt bifogade karta. Skyddsbestämmelserna avser förutom trädgården och övrig mark, vegetation och fasta anordningar följande byggnader:

M17505 Agardhianum
M17503 Växthusanläggningen
M17504 Kolkällaren
M17501 Laboratoriebyggnad/Gula villan
M17502 Botaniska museet

Följande skyddsbestämmelser ska gälla för byggnadsminnet:

1. Det avgränsade området ska vårdas och underhållas på ett sådant sätt att dess utseende och karaktär bevaras. Området får inte ytterligare bebyggas eller på annat sätt förändras så att det avgränsade områdets kulturhistoriska värden minskas.
2. Områdets topografi, vegetativa struktur, vegetation samt gångar och byggda element får inte ändras. Vård och underhåll ska utföras med material och metoder som är anpassade efter de byggda elementens egenart och som bevarar och förstärker dess kulturhistoriska värde. Markarbeten ska utföras på ett sådant sätt att rötterna inte skadas. Kompletterande vegetation ska inordnas i och följa befintlig vegetationsstruktur.
3. Byggnaderna ska vårdas och underhållas så att de inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten ska utföras med material och metoder som är anpassade till byggnadernas egenart på ett sådant sätt att byggnadernas kulturhistoriska värden bevaras.
4. Byggnaderna får inte rivas, vare sig i sin helhet eller i delar, flyttas, inte heller byggas till, byggas om eller på annat sätt förändras till sin exteriör.
5. I byggnaderna får stommen inte rivas, byggas om, göras ingrepp i eller ersättas med andra material.
6. I byggnaderna får ingrepp i eller ändring av äldre planlösning eller äldre fast inredning inte göras.

7. Invändigt underhåll ska utföras med material och metoder som är anpassade till byggnadernas egenart och med sådan varsamhet att det kulturhistoriska värdet inte minskar. Även underliggande äldre färg- och putsskikt omfattas.
8. Övriga byggnader inom det avgränsade området får inte exteriört ändras till sin karaktär.

Om det finns särskilda skäl får, enligt 7 § förordningen (2013:558) om statliga byggnadsminnen, byggnadsminnet ändras i strid mot skyddsbestämmelserna. Ansökan om tillstånd till sådan ändring lämnas på en särskild blankett till Riksantikvarieämbetet.

Begreppsförklaringar

Med *mark* avses den jord som omger byggnaderna med eller utan beläggning och anlagd växtlighet. Med *vegetation* avses trädrader, trädgrupper, enstaka större träd, planterade buskar, häckar, gräsmattor och växtbäddar.

Med *trädgrupper* avses medvetet anlagda grupper av träd av samma art.

Med *vegetativ struktur* avses växtlighetens uppbyggnad, sammansättning och disposition.

Med *vård av vegetation* avses sedvanliga vårdåtgärder såsom hamling, kronreducering och beskärning av träd och skötsel annan växtlighet. Dessa åtgärder omfattas inte av tillståndsplikt.

Med *topografi* avses terrängens fysiska form med höjdskillnader

Med *byggda element* avses tillbehör till trädgården såsom dammar och bäckar, staket, grindar, murar, trappor, gångtytor av sten, statyer och minnesmärken samt äldre belysningsstolpar.

Med *vård och underhåll av byggnader* avses åtgärder för skötsel som behövs för att vidmakthålla en byggnads tekniska egenskaper och utseende. Underhåll avser både arbeten som måste göras vid upprepade tillfällen och speciella åtgärder som ska hålla byggnaden i gott tekniskt skick. Till underhåll räknas inte åtgärder som tillför en byggnad nya egenskaper, till exempel en ny kulör. Exempel på underhållsåtgärder är: ommålning, putslagning, lagning av tak och utbyte av skadade delar, dock inte omläggning av hela taktytor eller omputsning av hela byggnaden.

Med *material och metoder som är anpassade till byggnadernas egenart* avses material och metoder som ursprungligen användes när en byggnad eller byggnadsdel uppfördes. I de delar av byggnadsminnet där kulturhistoriskt relevanta material fortfarande används får dessa inte ersättas med andra material. Med metoder avses bland annat bearbetning av trä och applicering av puts och färg.

Med *stomme* avses byggnadens konstruktiva/bärande delar såsom bjälklag, balkar, pelare, valv, takstolar, bärande ytterväggar och bärande innerväggar, murar, murstockar och grundkonstruktioner. Till stomme räknas inte de ytskikt som finns på bärande konstruktioner, till exempel putslager, färgskikt och golvmaterial.

Med *planlösning* avses det sätt rummen eller utrymmen i en byggnad är fördelade och belägna i förhållande till varandra. Med förändring avses till exempel rivning av väggar, trappor, upptagning eller igensättning av dörröppningar, ändring av kommunikationsvägar, rumsformer och rumsvolymmer samt delning av rum med väggar eller bjälklag.

Med *fast inredning* avses det varmed byggnaden blivit försedd, om det är ägnat till stadigvarande bruk för byggnaden eller del av denna. Fast inredning omfattar till exempel dörrar, fönster, lister, taklister, paneler, golvbeläggning, trappor och räcken, eldstäder och kakelugnar.

Äldre planlösning och *äldre fast inredning* är svårt att mer exakt definiera i denna anläggning. Vad som avses får definieras i samråd med Riksantikvarieämbetet i samband med eventuella förändringar av byggnaderna.

Upplysningar

Fornlämningar inom byggnadsminnet skyddas i förekommande fall enligt 2 kap. kulturmiljölagen (1988:950). Länsstyrelsen i Skåne län är tillsynsmyndighet enligt kulturmiljölagen och prövar tillstånd till ingrepp.

Åtgärder, även tillfälliga, vid och i anslutning till fornlämning som ändrar byggnadsminnets karaktär är också tillståndspliktiga enligt förordningen (2013:558) om statliga byggnadsminnen.

Kulturhistorisk värdebeskrivning

Lunds botaniska trädgård är som botanisk institution med ursprung i årtiondena omkring sekelskiftet år 1700 tillsammans med den botaniska trädgården i Uppsala Sveriges äldsta. Den berättar om botanikens betydelse som universitetsämne, ämnets förändring samt trädgårdsideal genom tiderna. Den äldsta trädgårdens tillkomst hör hemma i en tradition av botaniska trädgårdar som anlades vid Europas viktigare lärosäten under framför allt 1500- och 1600-talet och visar på Sveriges position i ett europeiskt skeende. Den mer än 350 år långa existensen är också väsentlig som en del av universitetets historia i Lund.

Den nuvarande trädgårdens äldsta del är i hög grad bevarad från anläggningstiden på 1860-talet och speglar 1800-talets forskningsinriktning och systematik, samtidigt som det går att följa den botaniska trädgårdskonstens förändring under de senaste 150 åren. Ett utmärkande och ovanligt drag är att trädgården till stor del har kvar sin prägel av just en botanisk trädgård där vilda växter från jordens olika hörn odlas. Den ursprungliga delen har även ett person- och vetenskapshistoriskt värde som exempel på den framträdande botanikprofessorn Jacob Georg Agardhs växtsystematik och intresse för arkitektur- och anläggningskonst.

De byggnader som uppfördes från anläggningstiden på 1860-talet och in på 1910-talet belyser samtliga på olika sätt den botaniska vetenskapens inriktning och lokalbehov under en expansiv och föränderlig fas i ämnets historia. Byggnaderna är av största betydelse för upplevelsen och förståelsen av trädgårdens historia och verksamhet. Även invändigt har byggnaderna mycket kvar av äldre stommar, planlösningar och fast inredning.

Växthusanläggningen, med de båda sidobyggnadernas pregnanta utformning, är trädgårdens mest centrala byggnad och spelar en avgörande roll som karaktärsbyggnad och fondbyggnad i

den formella inre delen. Agardhianums paviljongliknande utformning med gula tegelfasader samt planform och rumsvolymer är ovanlig och stämningsskapande. Den lilla borgformade kolkällaren är ett fint exempel på 1860-talets intresse för medeltida byggnadskonst och förstärker trädgårdens romantiskt utformade delar. Tillsammans tydliggör växthusanläggningen, Agardhianum och kolkällaren trädgårdens äldsta period och verksamhet. Laboratoriebyggnaden/Gula villan har en framträdande plats i sydvästra delen och de delvis ursprungliga, delvis återskapade interiörerna i vestibul, trapphall och korridorer är av stort värde som exempel på 1880-talets inrednings- och dekorationskonst. Botaniska museet är med sin detaljrika och fantasifulla exteriör i hårdbränt tegel och bevarad, specialritad fast inredning en framträdande representant för nationalromantikens arkitektur och institutionsbyggande.

Beskrivning av byggnadsminnet

Den nuvarande botaniska trädgården i Lund anlades på den så kallade Tornalyckan under mitten av 1860-talet på initiativ av föreståndaren Jacob Georg Agardh. Bevarade element i de formellt präglade delarna från Agardhs tid är den centrala rundeln och de intilliggande växthusen med koncentrisk respektive radiellt utsträckta gångar. Hit hör även de två huvudaxlarna som sträcker sig ut till trädgårdens entréer samt den stora vallomgärdade absidformade spegeldammen norr om växthusen. Gångarnas dragningar har i vissa fall ändrats men karaktären är fortfarande formell. Den romantiska stilen från samma tid framträder exempelvis i resterna av det mjukt slingrande gångsystemet i trädgårdens yttre delar och den organiska formen på de två mindre dammarna. Agardhs indelning med de ömtåligare örtartade växterna i de öppna inre delarna av trädgården och de robustare vedartade växterna (träd och buskar) i den omgärdade och skyddande yttre zonen är fortfarande delvis bevarad. Flera av träden härrör från Agardhs tid. I den södra delen, som införlivades 1888, har gångarna successivt rätats ut fram till 1960-talet, men flera av träden i den barrträdsplantering som gjordes utmed södra gränsen 1915 finns kvar. Trädgårdens samtliga gångar är fortfarande grusbelagda.

Från tiden före Tornalyckans omvandling till botanisk trädgård finns i dag två synliga rester. Den ena är de låga jordvallarna i norr och öster som en gång omgärdade åkern. Den andra är en kvarvarande högstubbe med ett utskjutande ungs-kott på toppen. Den östra vällen har möjligen en bakgrund som ägo-gräns från 1600-talet. Högstubben är en rest av de två stora vitpilar som kantade infarten till dåvarande Tornalyckan.

Agardhianum (M17505) är uppförd i två våningar med inredd vind. Planen är utlagd som ett kors med snedställda yttermurar som förbinder korsarmarna. Sockeln är uppförd av Hardebergasandsten och fasaderna är av handslaget, oputsat gult tegel med en utkragad takfotslist. Sadeltaket var ursprungligen belagt med skiffer, som delvis är ersatt av eternit. De höga, smala och rundbågiga fönstren sitter tre och tre, och i de fyra gavelröstena finns ett runt vindsfönster. Huvudentrén mot sydväst är rundbågig och har en port i ek och glas med blyspröjsat överljusfönster.

Byggnaden har utvändigt kvar sin karaktär från byggnadstiden med de oputsade tegelfasaderna, takmaterialet och rundbågiga fönsteröppningar. Invändigt finns delar av den fasta inredningen med trappa, trappräcke, dörrar och foder kvar. Även planlösningen med de förhållandevis stora rummen är till stor del bevarad.

Växthusanläggningen (M17503) är botaniska trädgårdens mest centrala byggnad, både genom sin funktion och sitt läge. Den består av en långsmal, glasad del i öst-västlig riktning med två

glasade flyglar mot söder och två murade sidopartier. Den glasade delen har sadeltak och är uppförd på stålstomme med glasningslister av aluminium. Den östra flygeln har en tresidig avslutning medan den västra är rakt avslutad. Mot norr ligger tillbyggnader för kontor med fasader av tegel. En del av orangeriet är även tillbyggd med en transformatorbyggnad. De båda sidopartierna är uppförda av handslaget, oputsat gult tegel med utkragad takfot och valmade glastäckta tak. Fönstren mot söder, öster och väster är höga och rundbågiga med karmar och bågar av trä. Mot norr finns blinderingar istället för fönster. Invändigt är väggarna slätputsade och golven täckta av cement- och betongplattor.

I dag är de murade sidopartierna och östra flygelns murade fundament sannolikt de enda byggnadsdelarna som finns kvar av anläggningen från 1860-talet. Anläggningens grundform är i huvudsak densamma som då, men volymer, proportioner och material har förändrats. Karaktären av växthus framgår dock ännu tydligt.

Övriga växt- och drivhus, som alla ligger samlade i trädgårdens norra del, är i huvudsak från mitten av 1900-talet, utom den långsmala byggnad som ligger närmast Agardhianum. Den är sannolikt samtida med de äldsta byggnaderna och har kvar sitt utvändiga murverk av tegel, medan dörrar och fönster är utbytta.

Kolkällaren (M17504) är en liten borgliknande byggnad med krenelerat krön och gråstenssockel som har sin ursprungliga exteriör i stort sett oförändrad. Utformningen är gjord i rött tegel med kraftiga, putsade detaljer som portomfattningar mot väster och öster, listverk och omfattningar till de rundbågiga, djupt liggande och gluggliknande fönstren. Gluggarna täcks på insidan av råglasskivor, men var ursprungligen sannolikt utan glas. Mot väster och öster har de ursprungliga portarna ersatts av nya. Interiören har genomgått smärre förändringar, främst av ytskikten, och består av två rum med golv av cement, slätputsade väggar och undertak av fibercement. Norra innerväggen stöds av ett antal kraftiga murpelare som stöd mot jordvallen utanför.

Laboratoriebyggnad/Gula villan (M17501) är uppförd som ett H med ett mittparti och två tvärställda flyglar. Den är exteriört välbevarad och består av två våningar med inredd vind, putsade fasader och plåttäckt tak. Huset vilar på en sockel av gråsten och puts, och bottenvåningen är svagt rusticerad. Fönstren är rakt avslutade och skiljs i andra våningen åt av pilastrar. Gavelrösternas dekorer, liksom andra inslag, som kapital, är gjutna i cement. Huvudentrén vid Östra Vallgatan har en putsad omfattning med listverk och konsoler samt en port av ek och glas. På södra kortsidan ansluter en liten glasad utbyggnad som ursprungligen har varit växthus. Byggnaden har idag återfått sin ursprungliga gula fasadfärg, men den har under lång tid varit vitmålad och kallades därför Vita villan. Beteckningen Institutionen för systematisk botanik har också använts.

Invändigt har entrén, bottenvåningens korridorer och trapphuset med övre trapphallen kvar sin utformning från byggnadstiden med klinkergolv, trappa av kalksten, trappträcken av gjutjärn, dörrar och dörrfoder samt en återställd färgsättning. Av övrig fast inredning finns också ett flertal helfranska par- och enkeldörrar med franska gångjärn, profilerade dörrfoder, fönsterbänkar, paneler och socklar.

Botaniska museet (M17502) vid Östra Vallgatan är uppfört i två våningar med källare och två inredda vindsplan. Den utvändigt i princip helt bevarade byggnaden vilar på en sockelvåning av finhuggen granit och fasaden är uppförd av handslaget Helsingborgtegel med en utkragad takfotslist samt sågtands- och rundbågsfriser. Gavelrösterna har långsmala, putsade blinderingar. Sadeltaket är täckt med glaserat tegel och har skorstenar med krön av glaserat

tegel. Fönsteröppningarna är stickbågiga och har i det flesta fall rakt avslutade, spröjsade treluftsfönster. Mot öster varierar fönstertyperna och här finns också ett burspråk i andra våningen. Huvudentrén mot Östra Vallgatan nås via en trappa och balustrad av granit. Portöppningen är rundbågig och har en kopparklädd port med överljusfönster. På överliggaren mellan port och överljusfönster är uthugget "Botaniskt museum". Entrén mot öster är mindre och rakt avslutad med en kopparklädd port. I fasaden finns flera ursprungliga detaljer som mönstrade järnband till stuprören, dekorativa ankarslutur, mönstermurat tegel och fönsterbleck av kopparplåt.

Av den invändiga inredningen från 1913 har trapphuset kvar sin trappa med plansteg av kalksten på en dekorativ, genombruten gjutjärnskonstruktion och med räcke av järn och stolpar av ek. Ursprungliga både specialritade och mer konventionella enkel- och pardörrar med foder och i vissa fall smygpaneler finns i stor utsträckning kvar, liksom en del glasade monterskåp. De inåtgående fönstren med snickerier och vred är ursprungliga och i några rum finns också radiatorer från byggnadstiden. Planlösningen i de båda huvudvåningarna är i stort sett intakt och funktionen som institution och museum kan utläsas av de i flera fall relativt stora och öppna rumsenheterna.

Historik

Botaniska trädgårdens historia i Lund går tillbaka till årtiondena omkring sekelskiftet 1700, då den första trädgården anlades. Den låg i den gamla ärkebiskopsborgens fruktträdgård, på platsen för nuvarande Universitetsplatsen, och var en av många botaniska trädgårdar som anlades vid de europeiska universiteten under 1500- och 1600-talet. På 1740-talet satsade universitetet på att sätta trädgården i stånd och överintendenten Carl Hårleman anlätades för planläggningen. År 1745 presenterade han sin generalplan för området, som sträckte sig från nuvarande Lundagård, söder om Kungshuset, över nuvarande Universitetsplatsen till Paradislyckan.

Trädgården anlades i stort sett efter Hårlemans plan, men på 1850-talet började föreståndaren Jacob Georg Agardh planera för en ny botanisk trädgård som bättre skulle motsvara den då moderna vetenskapen. Botaniken hade fått ett uppsving när ämnet skildes från zoologin på 1820-talet, och det så kallade naturliga systemet för växternas indelning – som klassificerade växter utifrån fröernas storlek och form – utvecklades vid sidan av Linnés sexualsystem. Riksdagen godkände förslaget till Lunds nya botaniska trädgård 1859 och den anlades på Tornalyckan 1862–1867. När Agardh planerade trädgården stod han i nära kontakt med europeiska kolleger, och i dagboksanteckningar från olika studieresor kan förebilder till anläggningens utformning spåras. Byggnadsritningarna gjorde Agardh i samarbete med byggmästaren Peder Christian Sörensen.

När anläggningen var färdig bestod den av den korsformade institutionsbyggnaden vid nordvästra entrén – Agardhianum – och den stora växthusanläggningen med samma placering som den nuvarande. Norr om växthusen byggdes samtidigt en liten kolkällare. År 1891 kompletterades byggnaderna med Laboratoriebyggnaden/Gula villan – i sydvästra hörnet och 1913 invigdes Botaniska museet väster om växthusanläggningen.

Trädgården karaktäriserades i främst de yttre delarna av slingrande gångar i en romantisk parkstil. De inre partierna fick en mer formell och symmetrisk utformning med en stor mittrundel söder om växthusen. Agardh lät också anlägga tre dammar: en långsmal och

rundad norr om växthusen, en njurformad i sydöstra delen och en oval mot väster. Jordmassorna från grävningen för dammarna användes till att skapa olika terrängformer, bland annat runt den stora dammen.

Växterna ordnades efter Agardhs eget naturliga system och utifrån vilka växtfamiljer han ansåg vara mest fullkomliga. Dessa placerades centralt med den stora rundeln som centrum. De mer primitiva, bland annat träd och buskar, fick sin plats i ytterkanterna av trädgården. Träden längs kanterna fungerade dessutom som inhägnad och skydd för övriga växter. Även gångsystemet följde Agardhs schema genom att de koncentriskt gångarna omkring rundeln avgränsade växtfamiljernas utvecklingsstadier medan de radiella gångarna som strålade ut från rundeln skilde huvudtyperna åt.

Botaniska trädgården utvidgades ett antal gånger och fick sina nuvarande gränser 1927. Den största utvidgningen skedde 1888 då Östra promenaden söder om trädgården införlivades med området. Här fanns redan en trädplantering med slingrande gångar och området var i princip oförändrat fram till 1900-talets första år, då ett arboretum började anläggas.

Sedan 1860-talet har det skett kontinuerliga förändringar av kvartersformer, kvartersstruktur, vegetation och gångsystem. Insatserna har många gånger gått ut på att få en mer lättskött anläggning med rakare gångar och mer hanterliga gräsplaner.

På 1950-talet skedde flera betydande förändringar. Dragningen av gångarna vid Agardhianum förenklades samtidigt som nya gångar kom till och andra lades igen omkring den stora rundeln. Området omkring sydvästra dammen anlades troligen samtidigt, liksom kompostplatsen i sydost. Omkring 1960 drogs den centrala mittgången från anläggningstiden ända ner till gatan vid södra gränsen och en ny entré från Östervångsvägen öppnades. I början av 1970-talet fortsatte rationaliseringen med minskade odlingsytor och samtidigt en mer pedagogisk presentation av växter. Igenläggning gjordes särskilt av de systematiskt ordnade fälten och bänkgårdarna. Sedan byggnadsminnesförklaringen 1974 har dock förhållandevis få förändringar av trädgården gjorts.

Agardhianum

Byggnaden uppfördes 1865–1867 för botaniska institutionen. Liksom för övriga byggnader i Botaniska trädgården från den här tiden gjordes ritningarna sannolikt som ett samarbete mellan Jacob Georg Agardh och byggmästaren Peder Christian Sörensen. Varje våningsplan innehöll sju rum och en trapphall. På bottenvåningen låg föreläsningssal och bostad för trädgårdsmästare och drängar. Våning 1 trappa inreddes till rum för professor, studierum och rum för samlingar. På vinden fanns fyra rum, varav ett var bostad för en amanuens. Bottenvåningen försågs med enkelt profilerade enkeldörrar och profilerade foder medan våning 1 trappa fick pardörrar med samma utformning. Snickerierna var troligen ådringsmålade.

Delar av verksamheten flyttade till den nya Institutionen för systematisk botanik 1891, och 1913 flyttades växtsamlingarna till det nybyggda Botaniska museet. På 1930-talet inreddes två större trädgårdsmästarebostäder på bottenvåningen med rum för kök respektive WC. En ny köksingång togs upp mot norr. Våning 1 trappa inreddes samtidigt till museum. De nya dörrarna och fodren utformades på samma sätt som de ursprungliga. Bostäderna försvann redan på 1950-talet. Andra ändringar är nya fönster med kopplade bågar, rivning av kakelugnar och en ombyggnad av trapphuset. Åren 1997–1998 installerades en spiraltrappa

mellan våning 1 trappa och vinden. Även brandskyddsåtgärder gjordes, med bland annat förstärkta dörrblad.

Växthusanläggningen

Den stora växthusanläggningen var klar 1867 och ritningarna gjordes av P.C. Sörensen efter skisser av Agardh. Anläggningen var symmetrisk med ett högre, glasat mittparti, något tillbakadraget mot norr, och två lägre växthus på var sida. Mot söder sträckte sig två glasade flyglar med tresidigt avslutade ändpartier. Taken bestod av glasade sadeltak, utom över flyglarnas ändpartier där taken hade tresidiga fall. Stommen, som ursprungligen var tänkt att utföras av järn, gjordes av kostnadsskäl i amerikansk furu. Den långsmala anläggningen avslutades i öster och väster av högre sidopartier, murade av handslaget, oputsat gult tegel och utformade i samspel med Agardhianum. Det valmade taket på den östra byggnaden täcktes av engelsk skiffer, medan den västra byggnaden hade ett glasat tak på tre sidor och skiffer mot norr. Utmed mittpartiets och sidopartiernas norra långsidor placerades längor murade av tegel med ekonomiutrymmen och korridorer som förband de olika växthusen. Ekonomiutrymmena mot norr hade troligen tak av engelsk skiffer.

Anläggningen har byggts om vid flera tillfällen. Den östra flygeln höjdes 1935 och ramarna av trä byttes mot stål. Tio år senare förlängdes den västra flygeln och det kantiga ändpartiet blev rakt avslutat. På 1960-talet revs de lägre växthusen på sidorna om mittpartiet och byggdes upp på nytt med ungefär samma mått. Mittpartiet byggdes om helt på 1970-talet och breddades mot söder så att fasaden numera går i liv med sidopartierna. På 1980-talet gjordes nybyggnader mot norr för bland annat kontor.

Kolkällaren

Vid samma tid som växthuset uppfördes också kolkällaren i närheten som upplag för det kol anläggningen förbrukade till uppvärmningen. Även till denna gjordes ritningarna av Agardh och Sörensen och utformningen med sitt krenelerade krön lånade drag från medeltidens borgar.

Laboratoriebyggnad/Gula villan

Under 1800-talet utvecklades den botaniska vetenskapen, då ämnena zoologi och botanik skildes åt. Vid seklets mitt förändrades också pedagogiken och gick mot laborationsundervisning, något som ledde till att många nya institutionsbyggnader för botanik uppfördes i Europa. Omkring 1880 hade Agardhianum blivit för trångt och kunde varken motsvara den moderna vetenskapens krav eller härbärgera de botaniska samlingarna. Den nya institutionsbyggnaden för botanik uppfördes 1889–1891 i sydvästra hörnet av den gamla Östra promenaden. Ritningarna gjordes av arkitekten Herman Teodor Holmgren. Byggnaden var ursprungligen gulputsad, men färgades med tiden om till vitt och har därför under lång tid kallats för Vita villan.

Bottenvåningen i den nya byggnaden innehöll föreläsningssal, laboratorium, försöksrum och vaktmästarbostad. På södra kortsidan finns ett litet växthus som troligen uppfördes samtidigt med byggnaden. Övervåningen inreddes till mikroskoprum, arbetsrum och ett botaniskt museum för bland annat Agardhs stora algsamling som var unik för Europa. Rummen förlades så att de utnyttjade dagsljuset på bästa sätt. Mikroskoprummet placerades mot norr eftersom det krävde mycket ljus, men inget solljus, och laborationslokalerna, som också var

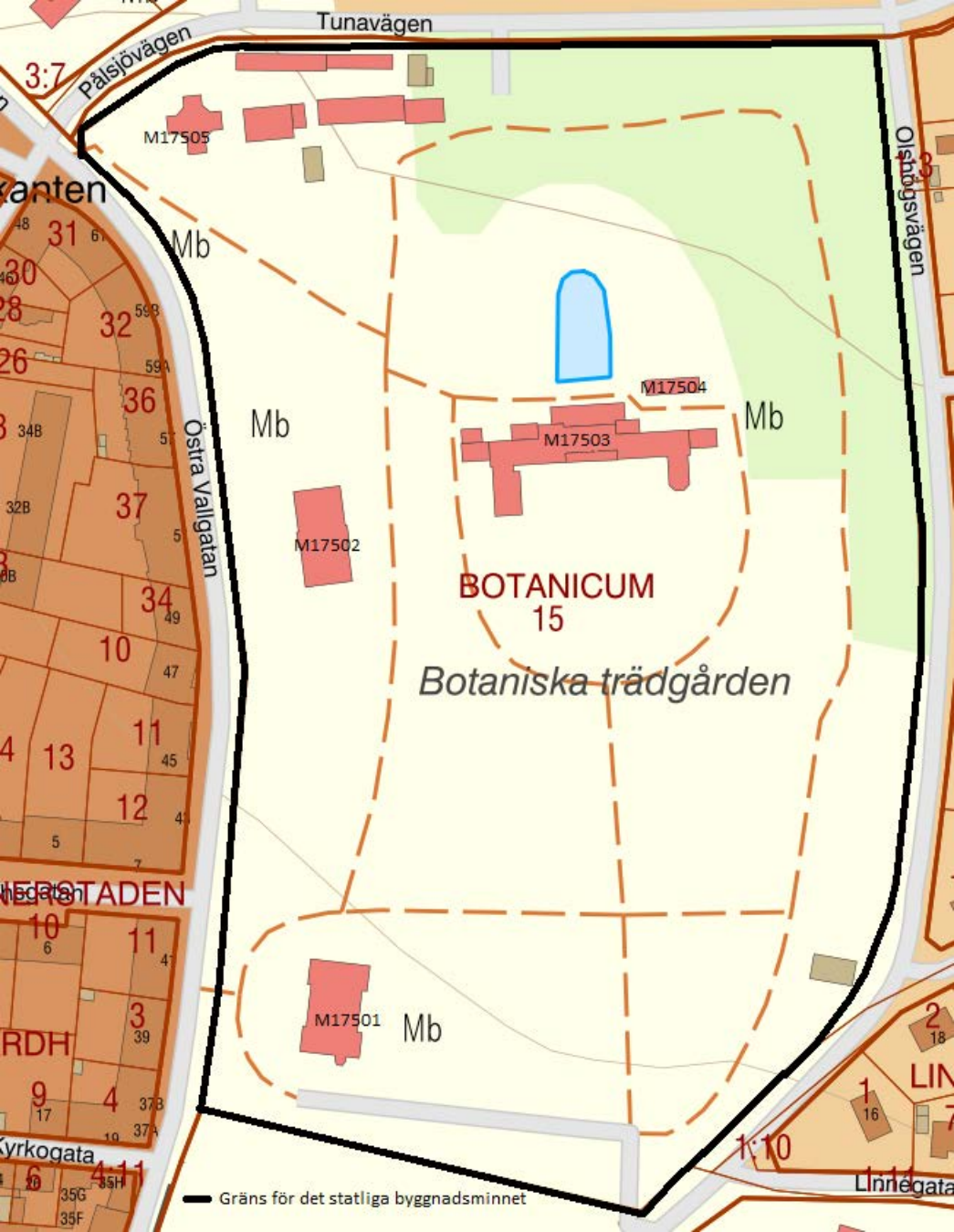
ljuskrävande, förlades mot söder. År 2002 flyttade Institutionen för systematisk botanik till nya lokaler.

Av de förändringar som gjorts är det få som märkbart har påverkat byggnaden: ett utrymme för en spiraltrappa har ändrats till WC, en entré på södra sidan har gjorts om till fönster och kakelugnarna har tagits bort. Fönstren byttes på 1960-talet. En större renovering och ombyggnad skedde 1997–1998, då flera äldre byggnadsdetaljer lyftes fram i framför allt entrén och trapphuset samt bottenvåningens korridorer. Väggar, tak och fast inredning i dessa utrymmen återfick sin ursprungliga, dova färgsättning. Flera av de sekundära mellanväggar som fanns vid den här tiden revs och stora delar av byggnaden återfick sin ursprungliga planlösning. Samtidigt installerades hiss och trappa i södra flygeln för att tillgodose krav på utrymning och tillgänglighet. Ingången placerades i det lilla växthuset som renoverades med ny stomme och återanvända glasrutor. Installationer för ventilation gjordes så att det skulle påverka byggnaden så lite som möjligt. Fasaderna fick samtidigt tillbaka sin ursprungliga gula färg.

Botaniska museet

Byggnaden invigdes 1913 och ritningarna var signerade arkitekten Theodor Wählin. Fasaden uppfördes av hårdbränt Helsingborgstegel och för att skydda samlingarna från brand gjordes bjälklagen av håltegel. I bottenvåningen fanns utställningsrum för herbariesamlingarna och ett bostadsrum för städerskan (köket låg i källaren). Våning 1 trappa innehöll det botaniska biblioteket, professors arbetsrum samt ytterligare några arbetsrum. Trappans och trapphallarnas golv gjordes av kalksten medan övriga golv täcktes med linoleummattor. Samtidigt som Botaniska museet uppfördes sattes staketet utmed gatan upp med staketstolpar av tegel i samma stil som museibygnaden.

Den nedre vinden inreddes på 1930-talet och den övre 1951. År 1976 installerades hiss i stora trapphuset. De sista åren av 1990-talet byggdes trapphuset om för att tillgodose brand- och utrymningskrav. Samtidigt renoverades fasaden och fönstren målades. Även trapphuset målades. Den fasta inredningen i ett rum (211) målades med ursprunglig kulör.

M17505

Mb

Mb

M17502

BOTANICUM
15

Botaniska trädgården

M17504

Mb

M17503

M17501

Mb

— Gräns för det statliga byggnadsminnet

3:7

31

30

28

26

32

36

37

34

10

11

12

13

11

10

11

3

9

4

6

11

3

9

4

6

4:11

35G

35F

Olshöjstvågen

Östra Vallgatan

Kanten

NEOSTADEN

RDH

Kyrkogata

2

18

LIN

7

Linnégata

1:10